

Nataliya Gumenyuk
UKRAINA

ENCYKLIKA *EVANGELIUM VITAE*¹ JAKO KLUCZOWY DOKUMENT TROSKI KOŚCIOŁA O ŻYCIE LUDZKIE

Każdy człowiek odkrywa w głębi swego wnętrza prawdę, że życie jest bezcennym skarbem, który należy pieczołowicie chronić. Równocześnie nie sposób nie dostrzec, że życie ludzkie jest wielką tajemnicą, której człowiek nie może zgłębić bez pomocy łaski Bożej. Pomocą w odkrywaniu tej tajemnicy jest nauczanie Kościoła, między innymi encyklika Jana Pawła II *Evangelium vitae*. Jest ona dokumentem szeroko omawiającym problematykę szacunku dla życia ludzkiego. Poświęcona jest w znacznej mierze problematyce bioetycznej. Papież wypowiada się w niej przeciw aborcji, eutanazji, nienaturalnym metodom regulacji poczęć, niektórym eksperymentom biomedycznym i manipulacjom na ludzkich genach. Omawia różne inicjatywy będące reakcją na umacniającą się we współczesnym świecie „kulturę śmierci” i gotowość do zabijania nie narodzonych, upośledzonych, nieuleczalnie i psychicznie chorych, umierających dorosłych, starców, dzieci. Uzasadnia wartość ludzkiego życia wskazując na jego boskie pochodzenie i przeznaczenie do komunii z Bogiem. Ukazuje, że jest ono jedyną możliwością realizowania siebie, nawiązywania relacji z innymi i budowania wspólnoty².

Nasuwa się tu pytanie: Dzięki czemu encyklika *Evangelium vitae* Jana Pawła II jest kluczowym dokumentem troski Kościoła o życie ludzkie? Wydaje się, że dzięki temu, iż wyraża szczególną troskę o życie ludzkie, zarówno w jego wymiarze duchowym, jak i cielesnym. Z jednej strony wskazuje na jego źródło wielkości – przez pochodzenie od Boga - a z drugiej na wynikające z tej prawdy zadanie troski samych podmiotów tego życia. Jawi się ono jako dane i zadane. Posiada ono zatem – to życie ludzkie - charakter normatywny. Dlatego Papież w encyklice niejako wskazuje pole działania, na którym należy o to życie wyrażać troskę, niejako tego życia bronić. Uważna lektura omawianej tu encykliki pozwala dostrzec konieczność troski o życie ludzkie jakby na dwóch drogach tego pola: słowa i czynu.

¹ Encyklika ta - jak pisze Jan Paweł II - (...) nie jest przeznaczona jedynie dla wierzących: jest dla wszystkich. Sprawa życia oraz jego obrony i promocji nie jest wyłączną prerogatywą chrześcijan. Choć czerpie swe niezwykle światło z wiary, należy do każdego ludzkiego sumienia, które dąży do prawdy i któremu nie są obojętne losy ludzkości. Życie ma w sobie niewątpliwie coś świętego i religijnego, ale ten jego aspekt nie dotyczy tylko wierzących: chodzi bowiem o wartość, którą każda ludzka istota może pojąć także w świetle rozumu i dlatego bez wątplenia odnosi się ona do wszystkich. *EV* - Jan Paweł II, *Evangelium vitae*, encyklika o wartości i nienaruszalności życia ludzkiego, Rzym, 25.03.1995, s. 101.

² *EV* 38.

1. Obrona życia przy pomocy słowa

Jan Paweł II w encyklice *Evangelium vitae* naucza, że zadaniem chrześcijan jest posłannictwo do obrony życia.³ Sposobem wypełniania tego posłannictwa jest ewangelizacja całego świata.⁴ Jan Paweł II uznaje ewangelizację za bardzo aktualny i konieczny sposób obrony życia ludzkiego. Jedną z form ewangelizacji jest przepowiadanie⁵, natomiast przedmiotem przepowiadania jest Chrystus. Papież podkreśla, iż owo przepowiadanie w obronie życia musi odbywać się *w życiu codziennym*⁶, co sprawi, że całe życie ludzkie będzie stawało się autentycznym i odpowiedzialnym przyjmowaniem daru życia w duchu wdzięczności Bogu⁷. Jan Paweł II wielokrotnie zachęcał w niniejszej encyklice, by dołożyć starań, aby blask prawdy o godności i nienaruszalności życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci był niczym nieprzyćmiony. Podkreślał, iż należy konsekwentnie i odważnie głosić tę prawdę, w katechezie i różnych formach przepowiadania, w dialogu osobowym⁸.

Przepowiadanie „Ewangelii życia” może przybierać wiele form. Jedną z tych form jest głoszenie Słowa Bożego na temat zakazu zabijania i nakazu miłowania życia swojego i innych. Papież przypisuje tu wielkie znaczenie liturgii Słowa podczas Eucharystii, jak również poza nią. Owa liturgia sprawowana przez kapłanów i wiernych powinna zapoznawać chrześcijan z wymogami zachowania życia, stawianymi przez Boga wszystkim ludziom. To przepowiadanie powinno być w szczególny sposób włączone w celebrację eucharystyczną, skąd czerpie swą siłę i moc spełniania posługi życiu.

Innym środkiem ewangelizacji zmierzającym w konsekwencji do obrony życia, jakiego żadną miarą nie można zaniedbać jest – według Papieża – nauczanie katechetyczne⁹. Całe dzieło przepowiadania o życiu zyska na wartości, jeśli katecheci skorzystają z odpowiednich podręczników zatwierdzonych powagą biskupów. Jest również rzeczą konieczną prowadzić przepowiadanie wartości życia według metod nauczania dostosowanych do wieku poszczególnych ludzi, do ich stopnia wykształcenia i możliwości pojmowania. Rzeczą najważniejszą w tym katechetycznym przepowiadaniu jest przygotowanie dobrych katechetów, którzy by także w dalszym ciągu doksztalcali się i doskonalili w umiejętności nauczania o życiu ludzkim, wartościach tego życia i obowiązku jego obrony¹⁰.

Należy też podkreślić, iż w naszych czasach, które charakteryzują się przypisywaniem szczególnego znaczenia środkom społecznego przekazu, należy w pełni wykorzystać mass-media w głoszeniu prawdy o życiu. Środki te zaangażowane w służbę „Ewangelii życia” niezmiernie poszerzają zakres i liczbę słuchaczy Słowa Bożego, a tym samym mogą przyczynić się do obrony godności i wartości życia ludzkiego. Kościół ponosiłby ogromną odpowiedzialność przed Bogiem, gdyby nie korzystał z tych potężnych pomocy, które ludzki umysł coraz bardziej usprawnia i doskonali. Używanie środków społecznego przekazu do głoszenia prawdy o życiu

³ Zob. EV 79; por. RH 21; por. także Jan Paweł II, *Posłannictwo Kościoła we współczesnym świecie*, (w:) Jan Paweł II, *Anioł Pański z Papieżem Janem Pawłem II*, t. 3, Rzym 1989, s. 16-18.

⁴ Zob. EV 78.80; por. VS 106.

⁵ Zob. EV 78; por. VS 107.

⁶ EV 86.

⁷ Zob. EV 86.

⁸ Tamże, 82.

⁹ Zob. EV 82; por. Jan Paweł II, *Katechizacja obowiązkiem wszystkich*, (w:) *O apostołstwie świeckich*, dz. zb. pod red. P. Taras, E. Weron, Warszawa 1993, s. 38, por. także II Polski Synod Plenarny, *Wychowanie katolickie we współczesnej sytuacji Kościoła*, Poznań-Warszawa 1991, s. 220.

¹⁰ Zob. EV 82.

ludzkim powinno prowadzić do tego, że wielka liczba ludzi usłyszy to orędzie, które poruszy sumienie i serce każdego człowieka, co w konsekwencji prowadziłyby do podejmowania zobowiązań wobec daru życia.

Kolejnym środkiem do głoszenia Ewangelii o nienaruszalności życia ludzkiego, Jan Paweł II uważa przekazywanie słowa o życiu „od osoby do osoby”, w dialogu osobowym¹¹. Papież przywołuje tu postawy wielu kapłanów, którzy w sakramencie pokuty albo w duszpasterskich rozmowach nieustrudzenie i pilnie prowadzą poszczególne osoby drogą „Ewangelii życia”, umacniają w wysiłku do zachowania życia, podnoszą w razie upadku i wspierają swoją radą i życzliwością. Korzystają z tych rozmów kobiety, które zabiły swoje dzieci jeszcze w łonie; mężczyźni, którzy namówili swoje żony do zabójstwa; lekarze, którzy dopuścili się zabicia niewinnego dziecka, jak również lekarze, którzy dopuścili się zabicia osoby chorej, starszej i niedołęznej.

Jan Paweł II wzywa, aby w codziennej modlitwie osobistej i wspólnotowej chwalić i błogosławić Boga za dar życia oraz prosić, aby nowe życie było nienaruszalne, aby społeczność ludzka dostrzegła i żyła prawdą, że życie jest darem Boga, który należy z wdzięcznością przyjąć i strzec. Papież również zachęca, aby modlitwę w intencji życia włączyć w celebrację roku liturgicznego¹².

2. Obrona życia czynem

Jan Paweł II naucza, że jesteśmy posłani do obrony życia¹³. Jednym ze sposobów wypełniania tego posłannictwa jest ewangelizacja¹⁴, której szczególną formą jest świadectwo¹⁵. Świadectwo, które się wyraża w „posłudze miłości”¹⁶ i polega na wcielaniu w życie miłosierdzia Bożego, a to z kolei oznacza zatroskanie się o życie bliźniego, które Stwórca powierzył naszej opiece i odpowiedzialności tu i teraz. Bo przecież zgodnie ze słowami Jezusa – wszystko, cokolwiek człowiek uczynił jednemu ze swoich braci, to uczynił samemu Chrystusowi¹⁷.

Ta posługa miłości, o której pisze Jan Paweł II w niniejszej encyklice, powinna ożywiać każdego człowieka i wyrażać w określonej postawie¹⁸. Postawa ta ujawnia zatroskanie się o życie ludzkie wszędzie tam, gdzie jest ono zagrożone, niedoceniane lub pogardzane, na przykład: wśród chorych, narkomanów, nieletnich, chorych umysłowo, chorych na AIDS, a także wśród osób dotkniętych różnego stopnia niepełnosprawnością lub niedołęznością. Należy tu wspomnieć o potrzebie opieki paliatywnej wobec tych, których ziemskie życie zmierza do swojego kresu¹⁹.

Inną formą czynnej postawy wobec życia – na którą zwraca uwagę Jan Paweł II w niniejszej encyklice – jest odpowiedzialność rodzicielska²⁰. Realizacją tej odpowiedzialności jest stosowanie i rozpowszechnianie naturalnych metod regulacji

¹¹ Por. tamże.

¹² Por. EV 84.

¹³ EV 79; RH 21 - Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, encyklika o Odkupicielu człowieka, Rzym, 04.03.1979, EncJPII.1, s. 1-53.

¹⁴ Por. Pr. EV 78 i 80; VS 106 - Jan Paweł II, *Veritatis splendor*, encyklika o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła, Rzym, 06.08.1993, EncJPII.2, s. 531-637.

¹⁵ Por. EV 80; por. także EN 21; por. też VS 89.

¹⁶ EV 87.

¹⁷ Mt 25,40.

¹⁸ Zob. EV 87.

¹⁹ Por. EV 88.

²⁰ Zob. EV 97.

plodności przez małżonków oraz tworzenie ośrodków promujących owe metody²¹. Działalność tych ośrodków wzbudza w małżonkach odpowiedzialność za życie nienarodzonych oraz uczy z ofiarną miłością przyjmować każde dziecko, jako najcenniejszy dar małżeństwa²².

Realizacją zadania odpowiedzialności wobec życia jest wychowanie dzieci i młodzieży - poprzez przykład rodziców, wychowawców, nauczycieli, katechetów - do szacunku wobec życia swojego i drugiego człowieka²³. Szacunek ten powinien przejawiać się w codziennych kontaktach, decyzjach, gestach, znakach, które ujawniają się poprzez serdeczność, cierpliwość, opiekuńczość, współczucie, rozumienie, konkretną pomoc²⁴. Można by powiedzieć, iż dokonuje się to na drodze wpajania szacunku dla wartości życia, aby każdy człowiek, zwłaszcza młody dostrzegł, że życie jest jego największym bogactwem.

Jan Paweł II naucza, iż w trosce i obronie życia ludzkiego szczególną rolę pełnią szpitale, kliniki i ośrodki rekonwalescencji, szczególną uwagę zwraca na te, które są prowadzone przez zakony oraz zgromadzenia zakonne²⁵. Papież podkreśla, że nie powinny to być tylko zwykłe ośrodki opieki nad chorymi i umierającymi, lecz mają to być przede wszystkim środowiska, w których dostrzega się i przeżywa ludzki i prawdziwie chrześcijański sens życia, cierpienia i śmierci²⁶.

Do zbawiennych znaków realizacji zadań zmierzających do obrony życia Jan Paweł II zalicza również wysiłki naukowców i lekarzy, którzy poprzez swoje poszukiwania coraz wyraźniej ubogacają medycynę współczesną w środki lecznicze, które służą rodzącemu się życiu, pomagają ludziom w wieku podeszłym, cierpiącym i umierającym. Papież wyraźnie akcentuje, że w sposób szczególny na naukowcach i lekarzach spoczywa obowiązek służenia życiu, troski o niego i jego ochrony²⁷.

Kolejną formą realizacji troski wobec życia ludzkiego – według Autora encykliki *Evangelium vitae* – jest działalność społeczna i aktywność polityczna polegająca na obronie wartości życia w złożonych i pluralistycznych społeczeństwach²⁸. Papież stanowczo wzywa wszystkich polityków, aby nie wprowadzali ustaw, które nie uznają godności osoby ludzkiej, a tym samym wartości jej życia²⁹.

Służba obronie życia i troska o nie – zdaniem Jana Pawła II – stwarza cenne okazje konkretnej współpracy z braćmi innych Kościołów i Wspólnot kościelnych, których działania są zgodne z soborową linią ekumenizmu³⁰. Jest to wartościowa i ogromnie potrzebna współpraca promująca i chroniąca życie każdego poszczególnego człowieka niezależnie od wyznania religijnego, koloru skóry, przekonań politycznych itd..

²¹ Por. EV 88.

²² Por. EV 100.

²³ Por. EV 82.

²⁴ Por. EV 82; por. także: EV 92.

²⁵ Zob. EV 88.

²⁶ Zob. tamże.

²⁷ Por. EV 98.

²⁸ Zob. EV 90.

²⁹ Zob. EV 90.

³⁰ Zob. EV 91; zob. także: KDK 90 - Sobór Watykański II, *Gaudium et spes*, konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym, Rzym, 07.12.1965, SWII.KDD, s. 526-606.